

گزارش «فرهیختگان» از وضعیت سفرهٔ خانوار

افزایش ۵۳ درصدی قیمت کالاهای اساسی طی یک سال

فاطمه سادات مرتضوی
مدیرکل گروه اقتصاد

داده‌های مرکز آمار ایران نشان می‌دهد قیمت کالاهای اساسی سفره خانواده طی یک‌سال اخیر یعنی از انتهای خردادماه ۱۴۰۳ تا انتهای خرداد امسال به‌طور میانگین حدود ۵۳ درصد افزایش داشته‌است.
ایسن افزایش قیمت‌ها اغلب دامن همه گروه‌های غذایی از حیویات تا گوشت و لبنیات را گرفته و قیمت آن‌ها هرکدام از ۵۰ تا ۲۰۰ درصد گران شده است. البته افزایش قیمتی که مختص به یک سال نبوده و در یک ماه اخیریه که ایران درگیر یک جنگ ۱۲ روزه با رژیم صهیونیستی بود یا وجود وفور ذخایر کالاهای اساسی در این دوره، بررسی‌ها نشان می‌دهد برخی از اقلام اساسسی سفره خانوار، افزایش قیمت عجیبی را پشت سر گذاشته‌اند؛ از جمله برنج، لبنیات، شیر خشک و... که حداقل ۱۰ تا ۳۰ درصد فقط در یک ماه گران شده‌اند.

افزایش ۵۳ درصدی قیمت کالاهای اساسی

طبق آخرین گزارش رسمی مرکز آمار ایران، بسیاری از کالاهای اساسی در سید خانوار، از گوشت گرفته تا حبوبات، خشکبار و لبنیات در یکسال اخیر، از خرداد ماه سسال ۱۴۰۳ تا اوایل تیر ماه سال جاری، از ۱۰ تا ۲۰۰ درصد گران‌تر شده‌اند، آمارها نشان می‌دهد رکورد افزایش قیمت اقلام اساسی در یکسال اخیر مربوط به حبوبات بوده که در این مدت چیزی حدود ۹۰ تا ۲۰۰ درصد گران شده‌اند. از گروه حبوبات، لوبیا چیتی در صدر همه کالاهای افزایش قیمت ۲۰۰ درصدی را در یکسال اخیر ثبت کرده است و از کیلویی ۱۱۵ هزار تومان به ۳۵۰ هزار تومان به ازای کیلوگرم رسیده است. در رتبه دوم پس از حبوبات، بیشترین افزایش قیمت مربوط به گروه لبنیات است که از به‌طور میانگین ۷۰ درصد افزایش قیمت داشته‌اند، عمده افزایش قیمت‌های این گروه از مواد غذایی از ۴۰ تا ۹۵ در طول یکسال بوده است. از این گروه نیز کره پاستوریزه حدوداً ۹۰ درصد افزایش قیمت داشته و طبق داده‌های مرکز آمار ایران، از ۳۲ هزار تومان در سال ۱۴۰۳ به ۶۲ هزار تومان در خرداد ۱۴۰۴ رسیده است. قیمت برنج ایرانی در یکسال اخیر نیز به‌طور میانگین ۸۳ درصدی رشد داشته و حداقل ۱۰۰ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم به قیمت آن افزوده شده است. در رده سوم بیشترین گرانی‌ها، در یک سال اخیر، انواع برنج ایرانی و خارجی بوده که از ۴۰ تا ۸۰ درصد گران‌تر شده است. در همین راستا از افزایش قیمت انواع آجیل و خشکبار هم نمی‌توان به راحتی گذر کرد، انواع خشکبار در یکسال اخیر حدوداً بین ۲۰ تا ۴۰ گران‌تر شده‌اند.

ثبات نسبی قیمت گوشت و ماهی

طبق داده‌های مرکز آمار ایران، برخلاف حبوبات و برنج، اقلام پروتئینی از تخم مرغ گرفته تا انواع گوشت گوساله و گوسفند، در یک سال اخیر کمترین افزایش قیمت را در بین ۵۵ قلم از اقلام اساسی سفره خانوار داشته‌اند. گرچه در سال‌های اخیر گوشت، مرغ و ماهی جزء اقلام گران‌قیمت در سبد کالای خانوار محسوب می‌شوند، اما افزایش قیمت این اقلام برای گوشت گاو و گوساله ۲ درصد، گوشت گوسفند ۱۲ درصد، کنسرو ماهی تن ۱۲ درصد، ماهی قزل‌آلا ۲۲ درصد و مرغ ۲۶ درصد بوده است.

برنج در صدر افزایش قیمت‌ها

بررسی‌های میدانی و فضای مجازی نشان می‌دهد در یک ماه اخیر، قیمت

برنج در شرکت‌های مختلف به‌طور میانگین ۳۰ درصد افزایش داشته است. البته در برخی برندها، افزایش ۶۰ تا ۷۰ درصدی نیز مشاهده شده است. در همین راستا، برنج برند گلستان از قیمت ۲۹۰ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم در خردادماه سال جاری به ۴۳۹ هزار تومان در ۲۹ تیر ماه افزایش یافته است؛ یعنی حدود ۵۰ درصد افزایش در یک‌ماه! از آنجایی که نمی‌توان به‌راحتی از این موضوع گذشت، نمایندگان مجلس در ۲۹ تیر ماه خواستار ورود کمیسیون کشاورزی به موضوع افزایش قیمت برنج شدند. اما در این میان، برخی برندها افزایش‌های عجیب‌تری در یک ماه اخیر داشته‌اند که نمی‌توان به‌سادگی از آن‌ها عبور کرد. برای مثال، قیمت برنج نیم‌دانه هاشمی (اصل گیلان) از ۸۸ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم در خردادماه به ۱۵۰ هزار تومان تا ۲۷ تیر ماه سال جاری رسید که حکایت از افزایش قیمت ۷۰ درصدی دارد.

در رده بعدی بیشترین افزایش قیمت در یک ماه اخیر، برنج طارم عطری ممتاز مازندران قرار دارد که قیمت آن به ازای هر کیلوگرم از ۲۴۰ هزار تومان به ۳۸۰ هزار تومان در تیر ماه امسال رسیده و ۶۰ درصد گران‌تر شده است. شرکت دیگری که قیمت خود را در این مدت افزایش داده، شرکت «خاطره» است که قیمت هر کیسه ۱۰ کیلوگرمی آن از ۵۷۰ هزار تومان به ۸۷۰ هزار تومان رسیده که نشان از افزایش ۵۰ درصدی این برند دارد. این شرکت نیز پس از حواشی ایجاد شده در رسانه‌ها در روز ۲۸ تیر ماه، تا حدی قیمت خود را کاهش داد.

دعوی مجازی بر سر افزایش قیمت برنج!

اخیراً یکی از رسانه‌ها با استناد به تغییرات قیمتی برنج برند یکی از شرکت‌های مشهور صنایع غذایی، مدعی شد قیمت برنج این برند طی یک روز ۴۱ درصد افزایش یافته است. شرکت صاحب‌نام صنایع غذایی در جوابیه‌ای اعلام کرد که مقصر نبوده و این شرکت، برنج‌ها را در اسفندماه سال ۱۴۰۳ به یک فروشگاه آنلاین مشهور فروخته است. طبق متن جوابیه، قیمت برنج فروخته‌شده به این فروشگاه آنلاین به ازای هر کیلوگرم (کشت اول و دوم به‌صورت مشابه) ۱۹۶ هزار تومان بوده است. اما این قیمت که تا ۲۰ تیر ماه حدود ۲۲۰ هزار تومان بوده، در تاریخ ۲۷ تیر ماه به ۳۱۰ هزار تومان در هر کیلوگرم رسیده است؛ یعنی طی یک روز ۴۱ درصد و از اسفندماه تاکنون مجموعاً ۵۸ درصد افزایش قیمت داشته است. گرچه افزایش قیمت‌های قابل توجه در فضایی حقیقی یا محتوای این اطلاعیه چندان مطابقت ندارد، پس از این حواشی، قیمت برنج‌های برند مذکور در ۲۸ تیر ماه به ۲۸۳ هزار و ۵۰۰ تومان به ازای هر کیلوگرم در فروشگاه‌های آنلاین کاهش یافت؛ که همین مبلغ هم نشان از گرانی ۳۰ درصدی این برند در طول یک ماه گذشته دارد.

افزایش قیمت ۱۰ تا ۲۷ درصدی شیر خام پس از جنگ

لبنیات نیز به‌عنوان یک عضو جدایی‌ناپذیر از سفره خانوارها، طی یک ماه گذشته بین ۱۰ تا ۱۵ درصد –آن هم به‌صورت مصوب– گران شده است. در همین رابطه، سسئخونگو انجمن فرآورده‌های لبنی گفته است: «پس از پایان جنگ، هم‌زمان با افزایش مصوب قیمت شیر خام که از هر کیلو ۱۸ هزار تومان به ۲۳ هزار تومان رسیده، این نرخ همچنان کمتر از رشد واقعی هزینه‌ها برای تولیدکنندگان است.»

همچنین وزارت جهاد کشاورزی از امکان افزایش قیمت لبنیات تا ۲۷

درصد برای شیر خام نیز خبر داده است.

گران‌فروشی عجیب برخی واحدهای صنفی

خرردادماه سال ۱۴۰۴، از منظر تاریخی و اقتصادی، دوران متفاوتی برای مردم ایران بود. جنگ تحمیلی ۱۲ روزه رژیم صهیونیستی علیه ایران در بعد اقتصاد، دارای دو وجه مثبت و منفی بود؛ مثبت از این نظر که به گفته مقامات دولتی، از جمله معاون اول و سخنگوی دولت، ذخایر اقلام اساسی در این بازه زمانی خاص کافی و حتی بیش از نیاز مردم بود. این اقدام مانع احتکار و یا حتی هجوم مردم برای خرید بیش از اندازه کالاها شد. اما یک وجه خاکستری نیز وجود دارد؛ برخی می‌گویند پس از جنگ، بعضی واحدهای صنفی مشاهده شده‌اند که کالاهای اساسی را دور از چشم تعزیرات و بازرسان صنفی، گران‌تر از قیمت‌های مصوب و قانونی می‌فروشد.

طبق بررسی‌های میدانی، طی یک ماهی که از جنگ گذشته، برخی کالاهای اساسی افزایش قیمت داشته‌اند. از جمله اقلام مهم سفره خانوار که در این مدت مشمول افزایش قیمت مصوب یا خودسرانه شده‌اند، می‌توان به برنج ایرانی و خارجی اشاره کرد که در دوران پساجنگ با افزایش قیمت‌هایی مواجه شده‌اند.

در حالی‌که اغلب قیمت‌های کالاهای اساسی در طول ۱۲ روز جنگ تحمیلی ثابت مانده بود، در روزهای اخیر پس از جنگ، مجدداً نوعی رهاشدگی در بازارها مشاهده می‌شود.

از جمله گرانی‌های پس از جنگ، افزایش نجومی قیمت برنج و حبوبات است که پیش از این، قابل تصور نبود. افزایش سرسام‌آور قیمت برنج ایرانی که در برخی موارد از ۹۰ هزار به ۳۰۰ هزار تومان رسیده، از موارد قابل تأملی است که گفته می‌شود دولت نیز به‌ندبال حل آن است.

طبیعی است با وجود تورم حاکم بر کشور، هر روز سفره خانوار کوچک‌تر می‌شود. برخی معتقدند انحصار بازار توسط شرکت‌ها و برندهای خاص و عرضه قطره‌چکانی برنج، قیمت‌ها را به‌صورت حیابی بالا برده و معیشت خانوارها را به خطر انداخته است.

البته از بحث رهاشدگی نظارت بر قیمت فروش نیز نمی‌توان به‌سادگی غافل شد. این موضوع آن‌قدر مهم است که معاون اول رئیس‌جمهور نیز به آن ورود کرد و هشدار داد: «در موضوع مایحتاج روزانه مردم از جمله اقلام خوراکی، به هیچ وجه بدون مصوبه ستاد تنظیم بازار، افزایش قیمت پذیرفته نیست و در صورت تخلفی، نهادهای نظارتی موظف به برخورد هستند.»

مشاهدات میدانی نشان می‌دهد برخی از واحدهای صنفی به این گرانی دامن زده‌اند. در برخی واحدها، فروشندگان بدون توجه به قیمت مندرج برای مصرف‌کننده، دست به افزایش قیمت خودسرانه ۲۰ تا ۳۰ درصدی زده‌اند.

از طرفی برخی از فروشندگان نیز با سوء استفاده از شرایط فعلی، گاه اقدام به احتکار می‌کنند؛ که یکی از دلایل افزایش قیمت در این روزهاست.

در این باره محمدرضا عارف، معاون اول رئیس‌جمهور، در روزهای اخیر درباره فروش اقلام اساسی با قیمت مصوب به مردم اطمینان داد و افزود: «مصوبات تنظیم بازار در مورد گذاری کالاهای و خدمات طرف ۱۵ روز اجرائی می‌شود و به محتکاران برخورد خواهد شد.»

بدیهی است در این شرایط، لزوم تدوین سیاست‌های منطق‌محور نظارتی و همچنین اجرای صحیح آن‌ها توسط نهادهای ذی‌ربط، بیش از پیش احساس می‌شود.

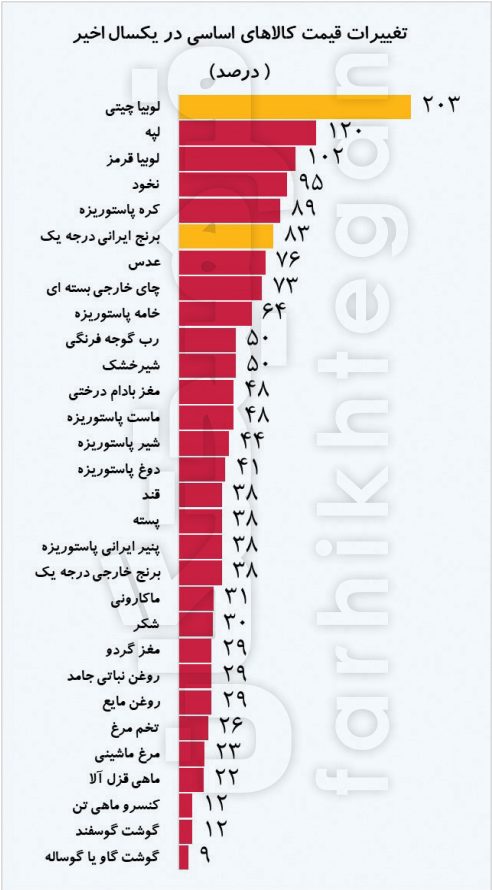
سقوط شدید درآمدهای نفتی اقلیم

حدود دو سال پیش، صنعت نفت و گاز کردستان عراق با یک تصمیم مهم از سوی دادگاه‌دوری پاریس متزلزل شد. این حکم به شدت بر درآمد نفتی این منطقه تأثیر گذاشت، به طوری که در سال ۲۰۲۳ تنها به یک سوم سطح آن در سال ۲۰۲۲ کاهش یافت. این تصمیم هم‌زمان با اتهامات قانونی طولانی مدت ناشی از اقدامات دادگاه عالی فدرال عراق در سال ۲۰۲۲، به این آشفتگی دامن زدو تهدیدهای بلندمدت قابل توجهی را برای بخش نفت و گاز منطقه کردستان ایجاد کرد. پیامدهای حکم دادگاه پاریس، به همراه تعطیلی خط لوله ترکیه، منجر به توقف گسترده تولید نفت در اکثر میدانی شد. براساس گزارش مرکز تحقیقات روداو (RudawResearch Center)، طی سه ماه دوم سال ۲۰۲۳ سطح تولید نفت در اقلیم کردستان به پایین‌ترین مقدار در شش سال قبل از خود رسید. داده‌های این نهاد تحقیقاتی نشان می‌دهد که از نظر تولید سالانه نفت، اوج تولید نفت اقلیم مربوط به سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۷ با تولید روزانه ۵۰۰ تا ۵۷۷ هزار بشکه بوده و پس از آن، اوج تولید در سالل ۲۰۱۹ با ۴۶۸ هزار بشکه اختصاص دارد. در حالی که پایین‌ترین سطح تولید در سال ۲۰۲۳ با تولید ۲۵۷ هزار بشکه بوده است. در سال ۲۰۲۴ این عدد حدود ۳۱۵ هزار بشکه ذکر شده و در سال ۲۰۲۵ نیز این مقدار را قبل از حمله پهبادی اخیر حدود ۳۲۸ هزار بشکه با ميعانات گازی ذکر شده است.

گزارش مرکز تحقیقات روداو نشان می‌دهد درآمدهای اقلیم از صادرات و فروش داخلی نفت از حدود ۸ و ۸/۵ میلیارد دلار در سال‌های ۲۰۰۸ و ۲۰۱۹ با افت ۵۰ درصدی در سالل ۲۰۲۰ رو به رو شده و اما در سال‌های ۲۰۲۱ و

افزایش ۵۳ درصدی قیمت کالاهای اساسی طی یک سال

تمام کسانی که با موضوعات بازار و رفتارهای اجتماعی شهروندان در شرایط خاص سروکار دارند، به‌خوبی می‌دانند با بروز هر چالشی که می‌توانسد چروانی عمومی را به هم بزند، اولین واکنش بازار، گران کردن اقلام یا خدمات مورد نیاز است.

«فرهیختگان» گزارش می‌دهد

چرا رویای استقلال نفتی اقلیم کردستان بر باد رفت؟

مهدی عبداللهی
مدیر گروه اقتصاد

پس از ماه‌های بیست و تنش نفتی، دولت مرکزی عراق با یک تصمیم تاریخی، کنترل کامل صادرات نفت کردستان را به دست گرفت. بر اساس این مصوبه، صادرات نفت اقلیم از طریق شرکت ملی SOMO از سر گرفته می‌شود و دولت فدرال در ازای هر بشکه ۱۶ دلار به اقلیم پیش پرداخت می‌دهدو حداقل ۲۳۰ هزار بشکه به روز باید تحویل داده شود.

لازم به ذکر است تولید کنونی نفت اقلیم تا قبل از حملات پهبادی اخیر روزانه ۲۲۸ هزار بشکه بوده که حالا به حدود ۱۰۲ هزار بشکه رسیده و از این میزان، ۵۰ هزار بشکه برای مصرف داخلی در خود اقلیم اختصاص می‌یابد. روز گذشته نیز مسرور بارزانی، نخست‌وزیر اقلیم کردستان عراق مجدداً تأکید کرد که دولت اقلیم آماده تحویل نفت به دولت فدرال در مقابل تأمین حقوق کارمندان و دریافت سهم خود از بودجه فدرال است. بارزانی گفت اخیراً توافق میان بغداد و اربیل بر سر تحویل ۵۰ درصد از درآمد داخلی اقلیم به دولت فدرال براساس قانون اساسی حاصل شد. نخست‌وزیر اقلیم کردستان عراق تأکید کرد که اربیل با تحویل ۲۳۰ هزار بشکه نفت در روز به شرکت بازاریابی نفت عراق و ۱۲۰ میلیارد دینار در ماه از درآمدهای داخلی به بغداد موافقت کرده است.

ماجرای بحران مالی اقلیم در پرداخت حقوق کارمندان

در انتهای ماه مه ۲۰۲۵ در حالی که کارمندان بخش دولتی در اقلیم کردستان مشتاقانه منتظر دریافت حقوق این ماه خود بودند، طائف‌سامی وزیر دارایی عراق، بودجه اقلیم کردستان را به حالت تعلیق در آورد و ادا کرد که تخصیص بودجه از ۱۰۳ میلیارد دلار فراتر رفته است. این هشدار مهمی بود؛ چراکه کارمندان تصور می‌کردند نه تنها حقوق ماه مه پرداخت نخواهد شد، بلکه حقوق هشت ماه باقی مانده از سال ۲۰۲۵ نیز در خطر است.

وزیر دارایی عراق، رسماً به دولت اقلیم کردستان (KRG) اطلاع داد که سهم ۱۲٫۷ درصدی از بودجه فدرال اختصاص داده شده به این اقلیم به‌طور کامل هزینه شده است. وی در نامه خود توضیح داده که بر اساس درآمدهای نفتی و غیرنفتی جمع‌آوری شده از اقلیم کردستان برای سال‌های ۲۰۲۳، ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ – به همراه مالیاتی که ماهانه برای پرداخت حقوق کارمندان ارسال می‌شود – اقلیم کردستان تاکنون بیش از بودجه‌ای که به‌طور قانونی تحت بودجه فدرال اختصاص داده شده است، دریافت کرده است. براساس گزارش Kfuture.Media (زیر مجموعه مرکز مطالعات آینده CFS)، محاسبات وزیر دارایی عراق نشان می‌داد که درآمدهای نفتی و غیرنفتی اقلیم کردستان از سال ۲۰۲۳ تا آوریل ۲۰۲۴ در مجموع ۹٫۱۹ تریلیون دینار

۲۰۲۲ به ترتیب ۹٫۱، ۹٫۱ و ۱۲ میلیارد دلار رسید اما در سال ۲۰۲۳ با افت شدیدی به ۴ میلیارد دلار رسید.

حملات پهبادی تولید نفت اقلیم را ۷۰ درصد کاهش داد

از ۱۴ تا ۱۶ ژوئیه ۲۰۲۵، میدانی نفتی در مرزهای استان‌های اربیل و دهوک هدف حملات پهبادی قرار گرفته است. براساس گزارش مرکز تحقیقات روداو، کل تولید نفت در اقلیم کردستان به ۱۰۱ هزار و ۶۸۰ بشکه در روز کاهش یافته که پایین‌ترین سطح تولید نفت در میادین نفتی اقلیم از سه ماهه دوم سال ۲۰۱۵ است. این آمار نشان می‌دهد پیش از حملات پهبادا، تولید نفت از ۱۲ میدان نفت و گاز در اقلیم کردستان ۳۲۸ هزار بشکه بود. در حال حاضر، تولید نفت بدون احتساب گاز به ۱۰۱ هزار و ۶۸۰ بشکه در روز رسیده که نشان‌دهنده کاهش نزدیک به ۷۰ درصدی تولید نسبت به قبل از حملات پهبادی است. گفته می‌شود این حملات تأثیر بسیار قابل توجهی بر بخش نفت و گاز اقلیم کردستان دارد، چراکه این حملات در زمانی رخ می‌دهد که از مارس ۲۰۲۳، تمام توسعه‌ها و سرمایه‌گذاری‌های جدید توسط شرکت‌های نفتی بین‌المللی در اقلیم کردستان متوقف شده است. اکنون این حملات زیرساخت‌های موجود شرکت‌ها را هدف قرار داده و باعث کاهش تولید و صفر شدن عملیات شرکت‌های بین‌المللی در مرزهای اربیل و دهوک شده است. مرکز تحقیقات روداو مدعی است اگر تأسیسات میدان نفتی خورمله توسط پهبادها هدف قرار گیرد، مطمئناً سطح تولید در سراسر اقلیم کردستان عراق به نزدیک صفر خواهد رسید.

